

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ

Фатєєв Максим Вікторович

УДК 336.71:33.053.23

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ
ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Спеціальність 8.03050801 «Фінанси і кредит
(за спеціалізованими програмами)»

АВТОРЕФЕРАТ
магістерської роботи на здобуття кваліфікації
магістра з фінансів і кредиту

Запоріжжя – 2016

Робота виконана на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування
Запорізької державної інженерної академії Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів
Запорізької державної інженерної академії
Фатюха Вікторія Володимирівна

Офіційний рецензент: Бухгалтер 1 категорії Запорізького
електротехнічного коледжа ЗНТУ
Єфіменко Наталія Анатоліївна

Захист кваліфікаційної роботи магістра відбудеться 15 січня 2016 року о 9.00 на
засіданні Екзаменаційної комісії із захисту магістерських робіт в Запорізькій
державній інженерній академії за адресою: 68000, м. Запоріжжя, пр. Леніна,
226, ауд. Л414.

З магістерською роботою можна ознайомитися на кафедрі фінансів, банківської
справи та страхування Запорізької державної інженерної академії.

Секретар Екзаменаційної комісії

Ляшенко О.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Банки сьогодні здійснюють вагомий вплив на загальну економічну ситуацію в державі. Результати роботи кожного окремого банку і банківської системи загалом значною мірою впливають на економічне становище в країні, але в той же час й економічна ситуація впливає на становище банківської системи. З метою забезпечення ефективної діяльності банківської системи загалом та окремих банків, зокрема, з метою запобігання краху банківської системи в складних сучасних кризових умовах необхідним є створення систем управління банками як на макро- так й на мікрорівні, які б забезпечували стійке фінансове становище банків та їх стабільну діяльність.

Ефективність діяльності банку безпосередньо пов'язана з його здатністю отримувати прибуток, адже прибуток – це кінцева мета підприємницької діяльності, яка може реалізуватись у виробництві, комерції або фінансовій комерції. Обсяги прибутку банку хвилюють акціонерів банку, адже від них залежить розмір дивідендів, в прибутку зацікавлені вкладники банку, адже це запорука їх фінансового добробуту. Зростання прибутку важливе безпосередньо для банку, бо створює фінансову основу для самофінансування діяльності банку, здійснення розширеного відтворення і задоволення зростаючих соціальних і матеріальних потреб банку. В прибутку банку зацікавлена держава, адже банк платить податок на прибуток до бюджету. Отже, будучи головною рушійною силою ринкової економіки, прибуток забезпечує інтереси держави, власників, клієнтів і персоналу банків.

Оскільки прибуток є одним із найважливіших індикаторів, які характеризують фінансові результати діяльності банків, є матеріальною основою подальшого функціонування та визначення рейтингу на банківському ринку, то утримання його на достатньому рівні необхідно банківським установам для залучення нового капіталу, що дозволяє збільшити обсяги та підвищити якість пропонованих послуг, стимулює удосконалення операцій, зниження витрат і розвиток банківських технологій.

На сьогоднішній день, в умовах фінансової, економічної та політичної кризи, банки мають великі проблеми в сфері своєї діяльності: зменшилась кількість депозитів, почали збільшуватись ставки по кредитах, збільшилась значна кількість проблемних активів. Це негативно впливає на прибутковість банківського сектора. Вище означені аспекти вимагають від банків підвищення ефективності діяльності, удосконалення методичних підходів до забезпечення фінансової стійкості шляхом більш повного використання банківських інструментів і послуг.

Дослідженням проблем розвитку банківської діяльності та підвищення ефективності діяльності банків займалися такі зарубіжні вчені як: І. Альтюнбас, Р. Брейлі, Е. Гарднер, О. Лаврушин, А. Льюїс, С. Майерс, Ю. Масленченков, Ф. Моліно, Дж. Пескетто, П. Роуз, Дж. Сінкі, В. Усоскін та ін. Однак їхні теоретичні обґрунтування і прикладні розробки розраховані на країни з розвинутою ринковою системою господарювання і не повною мірою відповідають умовам розвитку вітчизняної банківської системи. Адаптація

зарубіжних розробок до умов і специфіки діяльності банків в Україні становить значний науковий і практичний інтерес і потребує спеціальних досліджень.

Серед вітчизняних науковців та економістів-практиків проблемами розвитку та підвищення ефективності діяльності банківської системи займалися: І. Алексєєв, Ф. Бутинець, О. Вовчак, А. Герасимович, Н. Головач, О. Заруба, Г. Карчева, О. Ковалюк, М. Козоріз, О. Копилюк, І. Івашина, Б. Луців, М. Могильницька, А. Мороз, І. Парасій-Вергуненко, Л. Примостка, Т. Раєвська, К. Раєвський, Т. Смовженко, І. Сало, Р. Слав'юк, Р. Тиркало, Ф. Турко, О. Шевцова, О. Ковалюк та інші.

Дотепер малодослідженими залишаються питання щодо аналізу та методів підвищення та забезпечення достатнього рівня прибутковості комерційних банків в кризових умовах. Тому виникає низка завдань, пов'язана з необхідністю удосконалення фінансового механізму забезпечення прибутковості діяльності комерційного банку, аналізу прибутковості банківської установи, системи планування щодо забезпечення прибутковості комерційного банку, залучення банківських ресурсів і надання кредитів.

Одне з найважливіших і складних завдань, що постає у сфері фінансової діяльності перед менеджментом банку, полягає в балансуванні між прибутковістю та ризиком, пошук їх оптимального співвідношення. Сьогодні в світі залишається проблема адекватного оцінювання прибутковості комерційних банків, а тому тема управління прибутком банківської установи є актуальною.

Мета та завдання. Метою кваліфікаційної роботи магістра є теоретичне обґрунтування, розробка методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення фінансового механізму забезпечення прибутковості діяльності комерційного банку, і, як наслідок, націлених на забезпечення й підвищення прибутковості комерційного банку.

Для досягнення поставленої мети нами було визначено та виконано наступні завдання:

- визначити економічну сутність та роль прибутку в діяльності банку;
- дослідити фінансовий механізм формування прибутку комерційним банком;
- з'ясувати методичні аспекти аналізу та управління прибутковістю;
- провести аналіз фінансових ресурсів та джерел їх формування у ВАТ «Ощадбанк»;
- проаналізувати доходи та оцінити прибутковість ВАТ «Ощадбанк»;
- вдосконалити методику маржинального аналізу прибутку із застосуванням кореляційно-регресійних моделей у ВАТ «Ощадбанк»;
- розробити рекомендації щодо запровадження комбінованого адаптивного планування прибутку у ВАТ «Ощадбанк».

Об'єктом дослідження є механізм забезпечення прибутковості діяльності банку.

Предмет дослідження: фінансовий результат діяльності банку.

У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання, як: теоретичне узагальнення, порівняння та систематизація (при

дослідженні сутності категорії, «прибуток банку»; визначенні видів прибутку банку; характеристики факторів, що впливають на прибуток банку); спостереження; системного аналізу (при визначенні елементів механізму управління прибутком банку); статистичний аналіз та логічне узагальнення (для визначення рівня прибутковості досліджуваного банку, виявлення факторів впливу на механізм управління прибутком банку), метод синтетичних багатовимірних індикаторів (у процесі розробки багатокомпонентної системи адаптивного планування для визначення альтернативних варіантів формування та розподілу прибутку банку).

Інформаційною базою для дослідження слугували наукові розробки, навчальні посібники, монографії, періодичні видання, дисертації, дані статистичних щорічників НБУ, матеріали, що відображають господарську та фінансову діяльність ВАТ «Ощадбанк», а також різноманітні методологічні джерела, законодавчі акти та нормативні документи України.

Наукова новизна полягає у комплексному дослідженні та обґрунтуванні теоретико-методичних та практичних підходів до вдосконалення фінансового механізму забезпечення прибутковості діяльності банку. Основні наукові результати магістерської роботи, які характеризують новизну, полягають у наступному:

удосконалено:

– аналітичне забезпечення адаптивної моделі управління прибутком ВАТ «Ощадбанк» шляхом розрахунку інтегрального показника прибутковості, визначеного на основі системи показників (прибутковість загальних активів, прибутковість робочих активів, прибутковість власного капіталу, прибутковість статутного капіталу, прибутковість витрат, норма прибутку, чистий спред, чиста процентна маржа, модифікована прибутковість власного капіталу), яка, на відміну від існуючих, дозволяє виявити загальні тенденції у зміні рівня прибутковості та запровадити превентивні заходи;

набуло подальшого розвитку:

– розробка науково-методичного підходу до формування механізму комбінованого адаптивного планування прибутку ВАТ «Ощадбанк», що дозволяє виявляти причинно-наслідкові зв'язки між змінами зовнішніх та внутрішніх факторів та, за допомогою сформованих модулів індикативної та функціональної адаптації, розробляти альтернативні варіанти планів формування та розподілу прибутку банку, проводити оперативний аналіз їх виконання та здійснювати коригування при плинності зовнішнього і внутрішнього середовищ функціонування банку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці практичних рекомендацій і відповідних методик щодо удосконалення фінансового механізму забезпечення прибутковості діяльності комерційного банку, що, насамперед, може збільшити прибутковість банку та оптимізувати шляхи розподілення прибутку, в свою чергу це підвищить фінансову стабільність банку та, відповідно, підвищить його конкурентоздатність.

Апробація результатів магістерської роботи. Основні наукові положення і результати дослідження доповідалися та отримали схвальну оцінку

на III Міжнародній науково-практичній конференції “Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика” (Запоріжжя, КПУ, 20 листопада 2015 р.)

Обсяг та структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, рекомендацій, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 122 сторінки. Кваліфікаційна робота магістра містить 22 таблиці, 24 рисунки. Список використаних джерел налічує 54 найменування. Робота також містить 4 додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної магістерської роботи, сформульовано мету і основні завдання дослідження, викладено методологічну основу і методи дослідження, відображено наукову новизну та теоретичне і практичне значення роботи.

У першому розділі «**Теоретичні та методичні аспекти функціонування фінансового механізму забезпечення прибутковості діяльності комерційного банку**» розглянуто економічну сутність та роль прибутку в діяльності комерційного банку; досліджено фінансовий механізм формування прибутку комерційним банком; з'ясовано методичні аспекти аналізу та управління прибутковістю.

Одна з основних цілей комерційних банків – це одержання прибутку, що є джерелом виплати дивідендів акціонерам, створення резервних та інших фондів банку, базою підвищення добробуту робітників банку і т.д.

Прибуток банку являє собою різницю між його валовими доходами і витратами, тобто це – фінансові результати діяльності комерційного банку, які відображаються в звіті про фінансові результати комерційного банку.

Економічна природа прибутку комерційного банку має такі основні ознаки:

- прибуток є головною метою та основним мотивом здійснення банківської діяльності. При цьому одержання прибутку є важливою метою, але не самою ціллю;
- прибуток являє собою кінцевий фінансовий результат діяльності банку;
- прибуток є формою доходу власників капіталу, які вклали його з метою досягнення певного комерційного успіху;
- прибуток є найважливішою характеристикою рівня ефективності діяльності банку, результатом вмілого та успішного керівництва ним;
- прибуток певною мірою виступає платою за ризик здійснення підприємницької діяльності, він не є гарантованим. В умовах ризику банк може не отримати очікуваний прибуток або одержати збитки, повністю чи частково втратити вкладений капітал;
- прибуток є вартісним показником, який визначається в грошовій формі та є різницею між сукупними доходами і сукупними витратами банку;

- прибуток є основним внутрішнім джерелом формування та відтворення фінансових ресурсів банку, що забезпечують його подальший розвиток, зокрема, можливість розширення масштабів діяльності, підвищення рівня добробуту власників банку і найманого персоналу. Тому прибуток здійснює стимулюючий вплив на підвищення ефективності банківської діяльності;

- прибуток виступає як необхідна умова підвищення рівня самофінансування банку, джерелом його фінансової незалежності. Ця ознака прибутку характеризує формування й використання власного капіталу;

- прибуток розглядається як приріст капіталу. Капіталізація частини одержаного прибутку, тобто її спрямування на приріст активів, є головним джерелом зростання ринкової вартості банку;

- прибуток характеризується фактором часу. Розрахунок величини очікуваного в майбутньому прибутку є вирішальним моментом у прийнятті рішення щодо доцільності капітальних інвестицій та інше.

Для побудови ефективної системи управління прибутком банку необхідно провести його класифікацію. Якщо звернутися до праць сучасних українських і зарубіжних економістів, присвячених дослідженню проблем управління прибутком банку, можна констатувати, що в даний час немає єдиної думки про те, як можна і потрібно класифікувати прибуток банку. Як правило, класифікація прибутку банку здійснюється за ознаками, наведеними в табл.1.

Таблиця 1

Класифікація видів прибутку банку

Класифікаційна ознака	Вид прибутку банку
1	2
Джерела формування прибутку банку за основними видами діяльності банку	1. Прибуток від комерційної діяльності банку 2. Прибуток від торгової діяльності банку 3. Прибуток від діяльності з управління активами та пасивами
Джерела формування прибутку, що використовуються в його обліку	1. Прибуток від операційної діяльності 2. Прибуток від інвестиційної діяльності 3. Прибуток від фінансової діяльності
Від порядку визначення	1. Прибуток до оподаткування 2. Прибуток після оподаткування 3. Чистий прибуток
Від методики оцінки	1. Номінальний прибуток 2. Реальний прибуток
Від мети визначення	1. Бухгалтерський прибуток 2. Економічний прибуток
Від розмірів	1. Мінімальний прибуток 2. Цільовий прибуток 3. Максимальний прибуток
Період формування прибутку, що розглядається	1. Прибуток попереднього періоду 2. Прибуток звітного періоду 3. Прибуток планового періоду

1	2
Регулярність формування прибутку	1. Прибуток, що регулярно формується 2. Непередбачений прибуток
Характер використання прибутку	1. Прибуток банку, що капіталізується 2. Прибуток банку, що споживається
За джерелом формування	1. Прибуток банку 2. Прибуток філії, відділення 3. Прибуток структурного підрозділу 4. Прибуток центру фінансової відповідальності
За приналежністю	1. Прибуток клієнтських груп, клієнтів 2. Прибуток за видами операцій 3. Прибуток за продуктами 4. Прибуток за окремими інструментами та портфелями

Прибуток банку безпосередньо пов'язаний з поняттям прибутковості. Ми визначили, що прибуток – це результат в грошовому вимірі. На практиці для оцінювання діяльності банку використовують показники прибутковості. Прибутковість банку – це сумарний позитивний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. За рахунок доходів банку покриваються всі його операційні витрати, формується прибуток, обсяг якого визначає рівень дивідендів, зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій. Прибутковість банку залежить, насамперед, від оптимальної структури його балансу (активи і пасиви) та від цілеспрямованої роботи банківського персоналу. Важливими умовами забезпечення прибутковості банку є оптимізація структури доходів і витрат, визначення мінімально допустимої процентної маржі, виявлення тенденцій доходності кредитних операцій, планування мінімальної доходної маржі для прогнозування орієнтованого рівня відсотків за активними і пасивними операціями. Дослідження прибутковості в діяльності банків потребує уточнення як самого терміну «прибутковість», так і методологічної бази, що його визначає. Розкриття економічного змісту цього терміну забезпечить, на нашу думку, більш точний вплив на чинники, які визначають прибутковість. Різні погляди на термін «прибутковість» можна узагальнити у вигляді такої семантичної моделі (рис.1).

Фінансові результати діяльності банку виражають ефективність функціонування банку. Всі види діяльності банку мають свою вартісну оцінку, яка виражається у кінцевому результаті у прибутку чи збитку, що, у свою чергу, є фінансовим результатом діяльності банку. Усі показники в загальному вираженні представлені у звіті про фінансові результати (про прибутки і збитки). Економічний результат діяльності банку визначається різницею між доходами та витратами за звітний період. Інформаційною базою аналізу фінансових результатів діяльності банку є дані фінансового плану, звіту форми №2 «Звіт про прибутки і збитки комерційного банку та інший сукупний дохід». Саме по формі 2 можна відстежити механізм формування прибутку банку.

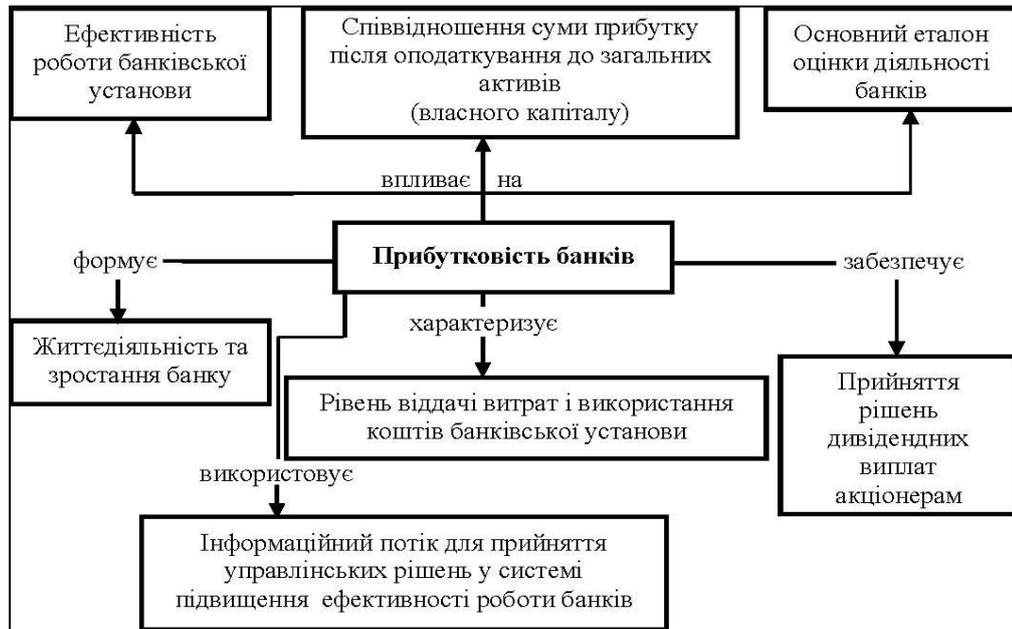

Рис.1. Семантична модель терміну «прибутковість» банку

Оскільки прибуток банку рівний сумі, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, то доходи і витрати банку є основними визначальними показниками, що безпосередньо впливають на обсяг прибутку, тому, характеризуючи процес формування прибутку в банку, варто зазначити, що доходи і витрати визнаються в розрізі видів діяльності, що проводить банк.

Ефективне управління прибутком передбачає побудову в банку відповідних організаційно-методичних систем забезпечення цього управління, знання основних механізмів формування прибутку, використання сучасних методів його аналізу і планування.

Управління прибутком – процес розробки та прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу та використання в банку. Головною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту засновників, учасників банку в поточному та перспективному періодах. Ефективний механізм управління прибутком банку дає змогу в повному обсязі реалізувати завдання та цілі, що стоять перед ним, сприяє результативному виконанню функцій цього управління. Як і кожна керуюча система, управління прибутком реалізує свою основну мету та головні завдання шляхом виконання певних функцій.

Управління прибутком банківської установи – це багатогранний та дуже складний процес, що потребує від банку ретельного опрацювання цього питання як у стратегічному й тактичному аспектах, так і в бюджетних щорічних планах. У загальному вигляді процес управління прибутком поданий на рисунку 2.

Рис.2. Процес управління прибутком банку

Управління прибутком базується на результатах аналізу. Головною метою аналізу прибутку банку є з'ясування невикористаних резервів його збільшення.

У процесі аналізу прибутку банк має вирішити такі завдання: дати характеристику змін у сумі прибутку; визначити причини змін, що відбулися у сумі прибутку; розрахувати кількісний вплив чинників на розмір прибутку; дати характеристику заходів банку щодо збільшення прибутку.

У сучасному банку аналіз прибутку є важливою складовою системи планування та управління формуванням та розподілом прибутку комерційних банків, яка допомагає вирішувати значну кількість питань стосовно прогнозування всієї діяльності. Завдяки йому розкриваються причинно-наслідкові відносини, формуються загальні гіпотези і концепції розвитку майбутнього, дається оцінка характеру впливу основних складових на процеси, що прогножуються.

Отже, виходячи з вищесказаного, надзвичайно важливим є вибір правильної моделі і методики аналізу, яка б забезпечила збільшення абсолютної величини прибутку, розкрила ключові моменти його формування та розподілу.

У другому розділі «**Аналіз механізму формування прибутку та оцінювання прибутковості діяльності ВАТ «Ощадбанк»**» ми дослідили організаційно-економічну характеристику ВАТ «Ощадбанк», провели аналіз

його фінансово-господарської діяльності, здійснили аналіз формування доходів та проаналізували прибутковість ВАТ «Ощадбанк».

ВАТ«Ощадбанк» є правонаступником Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України, зареєстрованого Національним банком України 31 грудня 1991 року і дотепер його власником є держава. Наразі це один з найбільших банків України, який відноситься до першої групи банків.

Для аналізу ми використовували публічну фінансову звітність ВАТ «Ощадбанк» за 2012 – 2014 роки. Насамперед ми провели горизонтальний та вертикальний аналіз балансу ВАТ«Ощадбанк». На рис. 3 зображено динаміку основних статей активів банку.

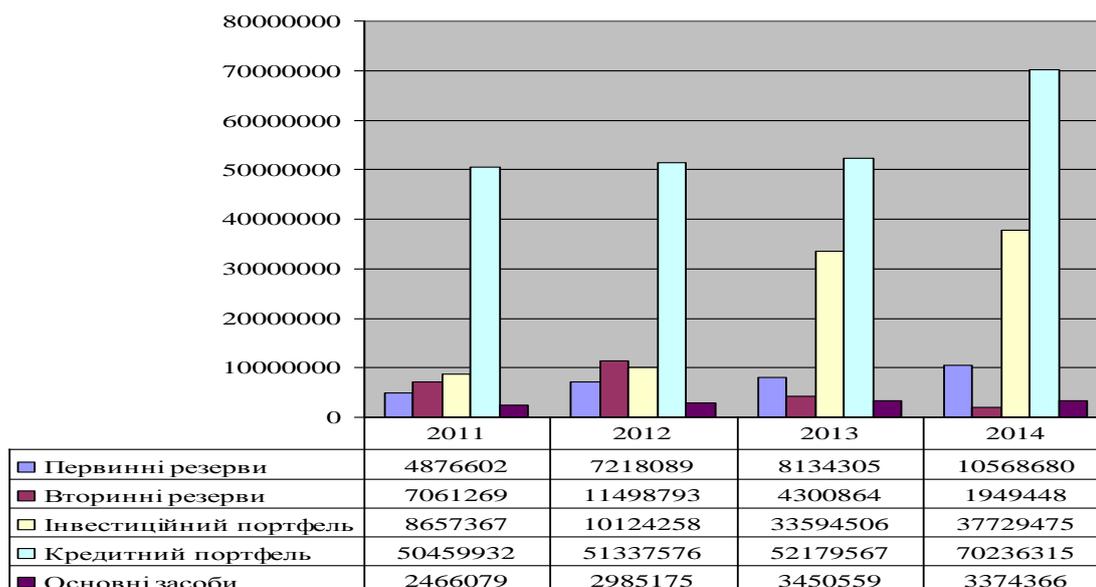

Рис. 3. Динаміка активів ВАТ «Ощадбанк»

На рисунку видно, що вартість основних засобів і вторинних резервів зменшилися, а первинні резерви, кредитний портфель, інвестиційний портфель та інші резерви – збільшилися.

Найбільшу питому вагу в структурі активів займають кредити – це від 51% до 62%, незначну частку в активах банку займають високоліквідні активи банку, які становлять від 8% до 9% усіх активів. Питома вага вторинних резервів становить від 2% до 14%, інвестиційного портфеля – від 12% до 33%, питома вага основних засобів в структурі активів становлять від 3% до 4%, решта статей мають досить незначну частку в структурі активів, тому їх вплив на зміни в структурі та динаміці активів банку незначний.

Протягом 2012 – 2013 рр. активи банку зросли на 18591328 тис. грн. (1,22 рази), за 2013 – 2014 рр. – на 22534641 тис. грн. (1,22 рази) і на 31.12.14. становили 124541757 тис. грн. Банк за 2012 – 2013 рр. збільшив первинні резерви на 916216 тис. грн. або в 1,13 рази, вторинні резерви зменшились на 7197929 тис. грн. або в 0,37 рази. Внаслідок такого значного зменшення їх частка в активах скоротилась і станом на 31.12.2013 склала 4300864 тис. грн.

Дані свідчать, що протягом аналізованого періоду відбувалося зростання первинних резервів, кредитного та інвестиційного портфеля. Це означає, що

комерційний банк розширює кредитну діяльність та одночасно турбується про свою ліквідність і надійність.

Наступним етапом ми проаналізували пасиви банку. На рис. 4 та рис. 5 зображено динаміку власного капіталу та зобов'язань банку.

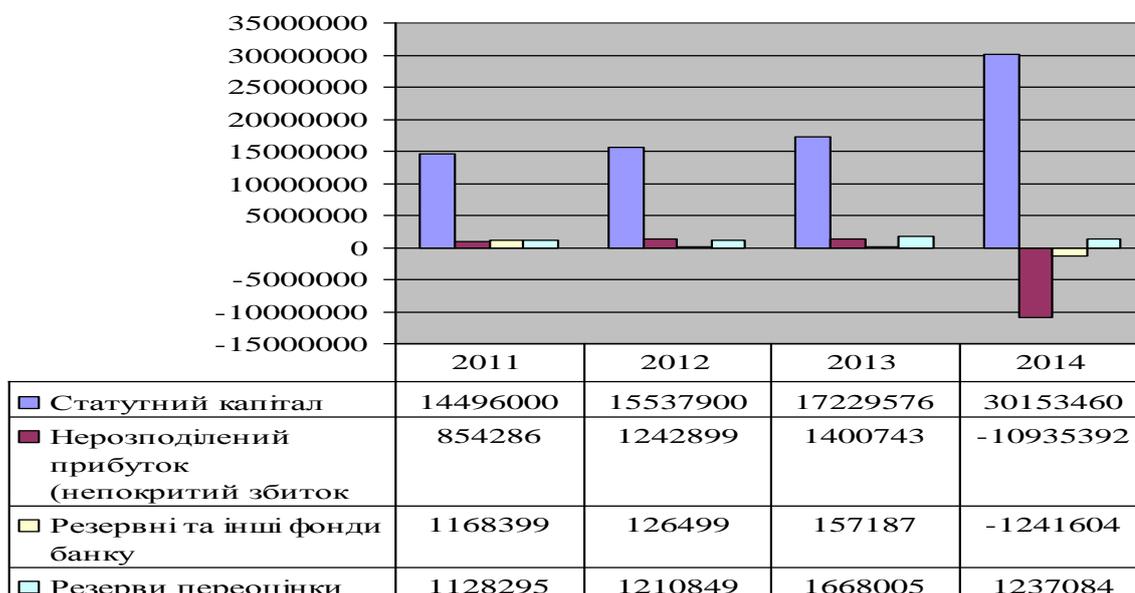

Рис. 4. Динаміка складових власного капіталу ВАТ «Ощадбанк»

За 2012 – 2013 рр. відбулись наступні зміни у власному капіталі: статутний капітал банку збільшився на 2722576 тис. грн. або в 1,19 рази, нерозподілений прибуток зменшився на 822051 тис. грн. або в 0,54 рази.

Резерви зменшились на 480081 тис. грн. або в 0,61 рази. За 2013 – 2014 рр. нерозподілений прибуток зменшився на 11900482 тис. грн. та з'явився непокритий збиток у розмірі 10935392 тис. грн.; резерви зменшились на 745549 тис. грн. Вважаю дані зміни в власному капіталі негативними, оскільки значне нарощення непокритих збитків може привести до зменшення власного капіталу банку та його фінансової стійкості. Всього власний капітал зріс на 25713 тис. грн. за цей період.

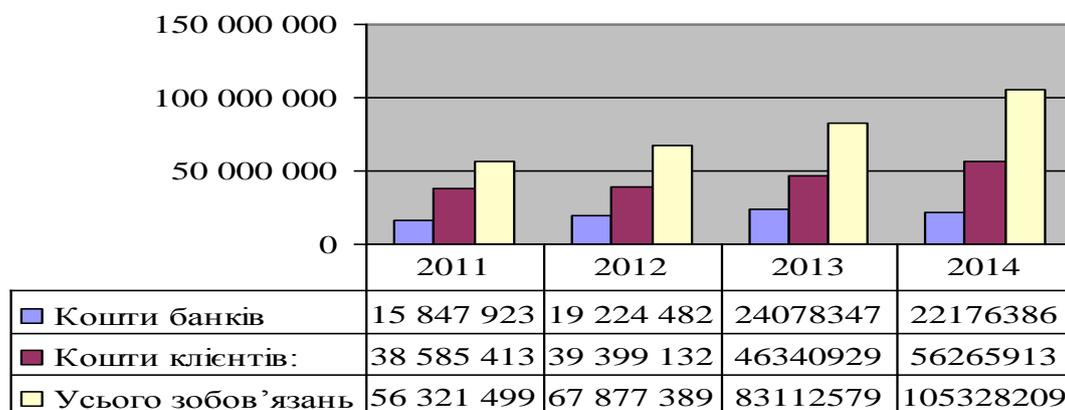

Рис. 5. Динаміка складових зобов'язань ВАТ «Ощадбанк»

Аналіз зобов'язань банку показав, що за 2012 – 2013 рр. вони зросли на 17159884 тис. грн. (1,26 рази), а за 2013 – 2014 рр. на 22508928 тис. грн. (1,27 рази) і на 31.12.2014 становили 105328209 тис. грн. Негативним явищем можна вважати зростання частки коштів банків у структурі зобов'язань банку.

Отже, ми проаналізували фінансово-господарську діяльність «Ощадбанку» та розрахували економічні нормативи, що встановлено НБУ та встановили, що протягом аналізованого періоду всі показники знаходилися в межах норми, але існує чітка тенденція до погіршення у 2014 році.

На наступному етапі ми проаналізували формування доходів та прибутковості банку. На рис. 6 зображено динаміку фінансового результату банку ВАТ «Ощадбанк».

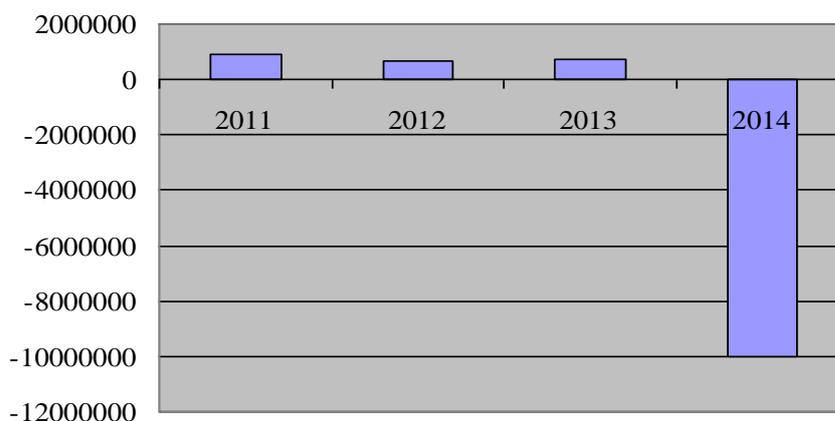

Рис. 6. Динаміка фінансового результату ВАТ «Ощадбанк»

Чистий прибуток банку складав станом на 31.12.2012 р. – 662644 тис. грн., станом на 31.12.2013 р. – 710102 тис. грн., та станом на 31.12.2014р. – збиток у розмірі 10015568 тис. грн. Наступним етапом провели аналіз показників прибутковості банку (табл. 2).

Таблиця 2

Результати розрахунку основних показників рентабельності ВАТ «Ощадбанк»

№	Найменування показника	Станом на 31.12.			Абсолютне відхилення	
		2012р.	2013р.	2014р.	2013/2012 р.	2014/2013 р.
1	Рентабельність активів, % (ROA)	0,79	0,69	-8,04	-0,1	-8,73
2	Рентабельність дохідних активів, %	1,07	0,82	-9,6	-0,25	-10,42
3	Рентабельність загального капіталу, %	3,69	3,7	-52,12	0,01	-55,82
4	Рентабельність статутного фонду(ROE), %	4,2	4,4	-33,2	0,2	-37,6

5	Продуктивність праці середньорічного працівника, грн.	17,38	18,71	-291,5	1,33	-310,21
6	Чиста процентна маржа	6,3	5,3	4,2	-1	-1,1
7	Чистий СПРЕД	7,3	9,19	4,6	1,89	-4,59

У цілому, дані таблиці 2, свідчать що наприкінці аналізованого періоду відбулася різка зміна в рівнях показників, що характеризують зниження окупності доходами і чистим прибутком активів, загального капіталу і статутного фонду. Це є ознака кризового стану банку на тлі загальної фінансово-економічної кризи України та, зокрема, кризи банківської системи. Необхідно звернути увагу на те, що отриманий банком збиток в 2014 р. обумовлений не розбалансованістю між активами та пасивами, а був отриманий внаслідок різкої девальвації гривні майже на 300% та погіршення якості активів.

У третьому розділі **«Вдосконалення фінансового механізму забезпечення прибутковості діяльності ВАТ «Ощадбанк»»** запропоновано загальні напрямки підвищення ефективності діяльності ВАТ «Ощадбанк»; вдосконалено методику маржинального аналізу прибутку із застосуванням кореляційно-регресійних моделей у ВАТ«Ощадбанк»; розроблено рекомендації щодо запровадження комбінованого адаптивного планування прибутку у ВАТ«Ощадбанк».

Пропоновані загальні напрямки підвищення ефективності ВАТ «Ощадбанк» зображено на рис. 7.

Також важливими умовами забезпечення дохідності ВАТ «Ощадбанк» є: підвищення дохідності банку шляхами оптимізації структури балансу; оптимізація структури доходів і витрат; оптимізація співвідношення показників щодо структури капіталу банку (власні та залучені кошти); визначення мінімально допустимої процентної маржі; виявлення тенденцій у дохідності кредитних операцій; планування мінімальної дохідної маржі для прогнозування орієнтовного рівня процентів за активними та пасивними операціями; оптимізація співвідношення наданих кредитів і фондів; регулювання чисельності персоналу; підтримка ліквідності; управління банківським ризиком і його мінімізація згідно з обраною стратегією «дохідність – ризик»; підвищення числа та еластичності банківських послуг, їх якості, швидкості, безпеки, зручності й гарантованості щодо клієнта; оптимізація структури доходів і витрат. Усі ці методи будуть дієвими лише за стабілізації ситуації у банківській системі. Тобто підвищення прибутковості та оптимізацію доходів та витрат необхідно запроваджувати у рамках антикризової політики діяльності банку.

Рис.7. Напрями підвищення ефективності діяльності ВАТ «Ощадбанк»

Як напрям щодо вдосконалення фінансового механізму прибутковості досліджуваного банку запропоновано альтернативний варіант розрахунку точки беззбитковості роботи банку на основі кореляційно-регресійних моделей економічної поведінки доходів та витрат банку. Перевагою такого підходу є можливість проведення стратегічного, прогнозного аналізу фінансових результатів діяльності банку і поточного аналізу ефективності тактичних дій керівництва, а також врахування особливостей поведінки доходів та витрат кожної конкретної банківської установи. Водночас його використання суттєво знижує трудомісткість формування інформаційного забезпечення маржинального аналізу (без детального обліку постійних і змінних витрат).

Запропоновано застосувати комбіноване адаптивне планування прибутку ВАТ «Ощадбанк». Його необхідно розглядати як сукупність відповідного інструментарію, що дозволяє банку виявити причинно-наслідкові зв'язки між змінами зовнішніх та внутрішніх факторів та, за допомогою модулів індикативної і функціональної адаптації, розробляти декілька варіантів планів формування та розподілу прибутку банку, проводити оперативний аналіз їх виконання та здійснювати перепланування. В рамках адаптивного планування пропонується адаптивна модель управління прибутком банку, запровадження

якої дозволяє змінювати параметри управлінського впливу суб'єктів управління прибутком на об'єкти управління, шляхом ініціації необхідних змін у інструментах управління залежно від зміни складу або інтенсивності впливу внутрішніх та зовнішніх факторів, і забезпечує досягнення цілей управління прибутком без загрози втрати фінансової стійкості та конкурентоспроможності банку. Для аналітичного забезпечення адаптивної моделі управління прибутком банку доцільним є розрахунок інтегрального показника прибутковості, який дозволить виявити тенденції у зміні рівня прибутковості банку з метою своєчасного вжиття превентивних заходів щодо коригування системи управління доходами і витратами банку.

ВИСНОВКИ

В ході виконання магістерської роботи ми узагальнили та доопрацювали теоретично-методичні засади управління прибутковістю комерційного банку, розробили практичні рекомендації щодо вдосконалення фінансового механізму забезпечення його прибутковості та отримали, зокрема, такі висновки.

Визначивши економічну сутність та роль прибутку в діяльності банку, можемо констатувати, що прибуток – це позитивний фінансовий результат діяльності банку, що утворюється як різниця між доходами і витратами, і призводить до збільшення капіталу в результаті фінансово-господарської діяльності банку. Прибуток банку – це різниця між його валовими доходами та валовими витратами. Прибутковість – показник, який відображає рівень прибутку в банку.

Дослідивши фінансовий механізм формування прибутку, визначили, що він безпосередньо пов'язаний з доходами та витратами банку. Основними джерелами доходів більшості комерційних банків є проценти, які стягуються з позичальника за користування позичками; доходи від проведення операції з іноземною валютою як у вигляді комісійних за виконання цих операцій, так і у вигляді курсової різниці; доходи від операцій з цінними паперами; доходи від виконання для своїх клієнтів широкого спектра послуг, таких як: надання гарантій, розрахунково-касове обслуговування, трастові, консультаційні, аудиторські, лізингові, факторингові тощо. Оцінка витрат банку здійснюється за тією ж схемою, що й оцінка його доходів.

З'ясувавши методичні аспекти аналізу та управління прибутковістю, можемо зазначити таке. Основними етапами управління прибутком банку є: розробка комплексної політики управління прибутком (повинна відповідати загальній стратегії комерційного банку); оперативне планування формування, розподілу та використання прибутку; управління формуванням прибутку (який безпосередньо включає управління доходами, витратами, податковими платежами та ризиками); управління розподілом та використанням прибутку; аналіз прибутку, його формування та використання, тобто вивчення умов і резервів формування та використання прибутку з метою виявлення резервів підвищення ефективності управління прибутком; ефективний контроль за прийнятими рішеннями щодо формування та використання прибутку.

Управління базується на інформації, що отримується в процесі аналізу. Аналіз прибутковості банку – це складне завдання, оскільки кожен аспект банківських операцій впливає на його прибутковість і має братися до уваги.

Для аналізу було обрано ВАТ«Ощадбанк». В роботі проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ВАТ «Ощадбанк» – динаміка, склад і структура активів та пасивів відповідає основним принципам і напрямкам розвитку банку. За 2012 рік ВАТ«Ощадбанк» отримав прибуток у розмірі 734823 тис. грн., а в 2013 році – 924528 тис. грн. За 2014 рік ВАТ«Ощадбанк» отримав збиток у розмірі 10114573 тис. грн., що є негативним фактором діяльності банку. Збитки потрібно мінімізувати, а прибуток збільшувати, щоб діяльність банку та його філій була ефективною. Велика кількість методів щодо аналізу фінансових результатів має бути цілісною задля збереження єдності та ефективної діяльності банку.

Для підвищення загальної ефективності діяльності ВАТ«Ощадбанк» необхідно провести такі заходи: диверсифікувати джерела отримання доходів, зменшивши залежність банку від процентного доходу; збільшити масштаби та обсяги операцій з клієнтами, пов'язаними з одержанням комісійних доходів, оскільки саме вони є найбільш ефективними; раціоналізувати структуру витрат, знизивши розмір загально адміністративних витрат та витрат на персонал до необхідних.

У рамках вдосконалення фінансового механізму забезпечення прибутковості діяльності комерційного банку ми запропонували вдосконалення двох управлінських методик, а саме – вдосконалення методики маржинального аналізу прибутку із застосуванням кореляційно-регресійних моделей на прикладі ВАТ«Ощадбанк» та застосування адаптивного планування з розробкою адаптивної моделі управління прибутком банку, яка дозволить розробляти декілька варіантів планів формування та розподілу прибутку банку, проводити оперативний аналіз їх виконання та здійснювати перепланування.

Також розрахували інтегральний показник прибутковості, який дозволить виявити тенденції у зміні рівня прибутковості банку з метою своєчасного вжиття превентивних заходів щодо коригування системи управління доходами і витратами банку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Фатюха В.В., Фатеев М. В. Прибутковість комерційних банків України в сучасних умовах – доповідь на III Міжнародній науково-практичній конференції “Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика” (Запоріжжя, КПУ, 20 листопада 2015 р.).

АНОТАЦІЯ

Фатєєв М. В. Фінансовий механізм забезпечення прибутковості діяльності комерційного банку. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра за спеціальністю 8.03050801 «Фінанси і кредит (за спеціалізованими програмами)», Запорізька державна інженерна академія, Запоріжжя, 2016.

У кваліфікаційній роботі магістра визначено економічну сутність та роль прибутку в діяльності банку; досліджено фінансовий механізм формування прибутку комерційним банком; з'ясовано методичні аспекти аналізу та управління прибутковістю; проведено аналіз фінансових ресурсів та джерел їх формування у ВАТ «Ощадбанк»; проаналізовано доходи та оцінено прибутковість ВАТ «Ощадбанк»; вдосконалено методику маржинального аналізу прибутку із застосуванням кореляційно-регресійних моделей у ВАТ «Ощадбанк»; розроблено рекомендації щодо запровадження комбінованого адаптивного планування прибутку у ВАТ «Ощадбанк».

Ключові слова: аналіз, активи, доходи, витрати, маржа, пасиви, прибуток, прибутковість, спред.

АННОТАЦИЯ

Фатеев М. В. Финансовый механизм обеспечения прибыльности коммерческого банка. – Рукопись.

Квалификационная работа магистра по специальности 8.03050801 «Финансы и кредит (по специализированным программам)», Запорожская государственная инженерная академия, Запорожье, 2016.

В квалификационной работе магистра определена экономическая сущность и роль прибыли в деятельности банка; исследованы финансовый механизм формирования прибыли банком; выяснены методические аспекты анализа и управления доходностью; проведен анализ финансовых ресурсов и источников их формирования в ОАО «Ощадбанк»; проанализированы доходы и оценена прибыльность банка; усовершенствована методика маржинального анализа прибыли с применением корреляционно-регрессионных моделей в ОАО «Ощадбанк»; разработаны рекомендации по внедрению комбинированного адаптивного планирования прибыли в ОАО «Ощадбанк».

Ключевые слова: анализ, активы, доходы, маржа, пассивы, прибыль, прибыльность, расходы, спред.

ANNOTATION

Fateev M.V. Financial mechanism to ensure the profitability of the commercial bank. - Manuscript.

Master's qualification work on specialty "Finance» 8.03050801 Zaporozhye State Engineering Academy, Zaporozhye, 2016.

In the Master's Work defines the economic substance of the role of profit in the bank; investigated the financial mechanism of formation of profit commercial bank; found methodological aspects of profitability analysis and management; analyzes the financial resources and sources of their formation in "OschadBank"; analyzed and estimated income yield of "OschadBank"; improved methods of profit margin analysis using correlation and regression models in "OschadBank"; recommendations for adaptive planning the introduction of the combined earnings of "OschadBank".

Keywords: analysis, assets, revenues, margins, liabilities, income, profitability, costs spread